

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 19.

Београдъ 9. Мая.

1847.

ПЪСМА МАЙСКА.

Озелени чарна гора,
 Озелени густый гай,
 Са истока руйна зора
 Указа намъ любкій Май;

И природа даде цвѣћу
 Све дражести личный чаръ,
 Свега с' живогъ чувства крећу,
 У миљни трепти шаръ.

По шумици, густомъ лугу,
 Славуя се чуе гласъ,
 Приятности те у кругу
 Све весело око насъ.

Міо изгледъ поля райскогъ
 Смртномъ чини с' жельный рай,
 Подателю дана майскогъ,
 Неучини томе край!! —

Ахъ! за мало ово трае,
 Пролети к'о ноћный санъ,
 Сунце вѣчно к' текъ да сјае,
 Носи свѣту милый данъ. —

Све пропада земно што е —
 Среће дане гута ноћъ,
 Света воля Бож'я то е
 Ту нѣгова с' види моћъ. —

Саме стѣне руши сила,
 Одъ брегова прави долъ, —
 Майки узме сына мила,
 Створи срдцу вѣчный боль —

Ал' безъ тога нема быћа,
 Нит' бы мог'о обстат' свѣтъ,
 Смртъ е животь вѣчногъ жића,
 Земный прође као цвѣтъ.

Вѣчна мудрость къ срећи води
 Сва существа створа свогъ,

Умъ човека текъ невиди,
 Што премудрый чини Богъ! —
 Цѣль е свѣта: „Бога познат',
 Створителя любит' свогъ,
 Блаженству се вѣчномъ надат',“
 На то насъ е сазд'о Богъ.

Сложно дакле браћо драга,
 Док' намъ млада тече крвь,
 Сѣймо сѣме вѣчногъ блага,
 Што угрнети неће црвь!

Бръ протиче нагло време
 И носи намъ жића рокъ;
 Што е прошло, доћи неће,
 У природи ніе скокъ.

И любимо сложно свѣтлостъ;
 А незнања гон'мо мракъ,
 Истина е ту и ясность,
 Да к'мо видит' славе зракъ.

Живко К. Јовановићъ,
 Слушатель II. год. Философіе.

ИЗВЕСТІЕ

о Брзоукомъ Буквару и Живослов-
 ной Штици.

(Конацъ.)

Ето децо, окренемъ се къ њима, кои су се
 чудили маломъ домаћемъ ученику, есте ли чули
 и видели, да самъ я мога сына исто тако учио,
 као што васъ учимъ, на ели доста одъ нѣга,
 шта зна? и веруете ли, да ћете кодъ мене за
 кратко време научити читати и писати? „Веру-
 емо господине! и слушаћемо!“ одговорите.

Недуго затимъ напи се ученицы и сами
 на себи увере, да добримъ путемъ иду, и неки
 одъ њи, особито одъ они, кои пре нису слова

учили и съ азъ, буки вѣди незабунъивали се, съ брызъмь и добрымь своимь успѣхомь нашъ су трудъ, сладко награђавали и врлину новогь начина на велику мою радость осведочили.

Кадъ су за овай напредакъ неки одъ любителя просвештенія разумели, посѣђавали су насъ, кадкадъ и съ доведенымь са стране гостима, и у самой ствари видили, да деца, коя пређе у кнѣиги ни едне черте ни су знала, знаю после 15, 16-огь часа предаваня, коя имъ се годъ речъ (Србскимь штампанымь) словима напише, прочитати, а коя имъ се годъ изусти, съ истыма словима на память написати.

Међутымъ в Брзоукый Букваръ изъ печатнѣ изишао, и сви су га ученицы на даръ добили, по желъи Г. предсѣдателя Совѣта Стояна Симића, кой в, да ии у труду ободри, место нѣи за кнѣиге платю. И садъ су већь могли ученицы далъ у читаню изъ самогь Буквара (пређе су са школске табле на свое таблице преписивали и учили) упражнявати се. — И тако могу слободно казати, да су найманъ нѣи 50 лица, будући да доцнѣи млоги одъ ученика изъ разны узрока — нису могли у школу долазити, пре заключеногь теченія школскогь, научили читати одъ прилике као наши часловцы, но болъ одъ нѣи на изусть (диктандо) писати.

Юшъ докъ се овай Букваръ печатао, начертао ми в, на мою молбу, Г. Елиаъ Јосиловићъ, заступаюћий Профессоръ Математике, на едномъ регалу, све оне предмете редомъ, коима самъ слова уподобю, поредъ свакогь предмета ставю в одговараюће слово, и подъ свакий предметъ подписао в нѣгово наименованъ, опрвеннвши му прво слово, да болъ у очи пада. Но будући да самъ ову штицу наумю быо на даръ поднети (кое самъ потомъ и учиню) младомь, скороупокоеномь Княжевићу Светозару, зато в Г. Јованъ Шлихта, индирекый помоћникъ, пречертао ову штицу, съ коюмь очекивао самъ одъ Правительства одређеногь литографа, да в на светъ издамъ. Но докъ се литографія подигла и нужнымь потребама снабдѣла, я самъ то време употребю на усавршенствованъ мое штице: неке самъ предмете за уподобљаванъ у познаваню слова згоднѣи нашао, а неке нове открию, и тако рећи сва наша мала слова, осимъ ы, щ, ль, нь, оживю. Зато се къ Брзоукомь Буквару приложена и пре неколико дана изъ Литографіе К. С. у Београду изишавша штица разликуе у нечемь одъ наставленія, коя самъ изложю у Брзоукомь Буквару.

У Буквару уподобљавя се м мунѣи, л левку, ц црепу, а у штицы м мери (цоллштоку — der Zeiſstab), л лули, ц цигляма; у Буквару ни су ничему уподобљна слова ѣ, ю, я, љ, а у штицы уподобљна су: ѣ ѣдрилу или елкену, ю юнаку, я ярму (за марвинче, да непровалюе плотове), љ љрту.*) И по томе неће быти нужно за неуподобљна оставша слова употребити (као што в у Буквару на стр. 7.) 7 и 8-мый часть, него валя 7-мый, за ученъ слова ѣ ю я љ, додати къ онымъ пређашнымь б., а 8-мый задржати за познаванъ неуподобљны слова, као што стои у Буквару.

Што се пакъ тиче саме живословне штице,**) осимъ свойственогь нѣного употребленія при ученю азбуке, одъ велике ће она ползе быти и за сваку кућу, где има деца, коя ће доцнѣи (или коя су већь почела) учити кнѣигу, да се обеси или прилепи на дуваръ. Деца ће мала гледаюћи на ню (особито ако буде боядисана) нешто знати сама казати, н. пр. гле жабе! гле клѣшта! гле гусала!, а за нешто ће упыта-

*) Г. Вукъ сумняюћи се на стр. LXIX свога Рѣчника о гласу слова, каже, да се оно ставля кодъ р, да се не бы ово у читаню повукло или на предходећи или на послѣдуюћий слогъ, н. пр. умрѣо, заѣрвати. Али я мыслимъ, да се у едной и у другой за примеръ наведенной речи, чуе и опажа полугласъ ѣ (нешто између о е) и то и у првой речи предъ р (кою бы онда требало писати умрѣо) и у другой. Зато самъ у моюй живословной штицы овай полугласъ дао слову ѣ, нарочито да се може писати у речма: скърати (не скръати) вѣровный (не врьовный) и т. д. у обычимь кнѣигама или рукописима, а у речницыма, у коима в нужно поставляти на речи знаке гласоударенія, где му се годъ гласъ чуе, н. пр. ѣрчакъ, смъртъ пѣрвый и проч. — Ради неке слѣдствености нема овогь слова на живословной штицы после согласногь на краю, где му се реченый гласъ нечуе. Но учителя, кои предаю по момъ Буквару, могу збогъ већьгь броя съ безгласнымь ѣ печатаны кнѣига ученицыма казати, да се ово никако неизговара.

**) Штица се ова може добити у Београду у дућану ГГ. Браће Величковића, кодъ Осмотрителя Лицеум. Г. Дамяна Поповића, и у дућану Г. Томе Стояновића, крояча — за 10 крайц. сребр., но недав се безъ Буквара, кон исто толико став.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BE

ти свое старіє, кои ће имъ онако изрећи и казати предметъ као што е подписанъ. Н. пр. за а неће имъ рећи: то е децо кућа, него домъ, како да и навикне на изговаранъ љ, па ће девица, запамтивши оне образе и њиова имена, лако узгредъ познати и подобовидна овима предметима слова, коя могу исто тако као и самый предметъ именовати. После ии може човекъ пытати и на простой штицы и деца ће готово свако слово моћи погодити и казати: то е игла (за и), то е обручь (за о), то е српъ (за с) и т. д.

О овомъ я самъ се уверіо на мојој одъ две године ћерки, коя е испрва дуже време гледала съ образима и одъ стариј за неке ствари дознала како се зову; па кадъ смо после ову штицу уклонили и на њно место другу просту поставили, она е онда сва готово оными стварма подобна слова називала именима подобны имъ образа или стварій, кое е на пређашњој штицы познала.

Одъ ползе ће најпосле бити ова са образима (живословна) штица и за ону децу, коя ће, ако се овај методъ у јвне школе неуведе — по времену учити познавати слова и по доякошњимъ старомъ начину: азъ, буки, вѣди, глаголь и т. д.; ербо ће сматрајући дуже време речену штицу, поредъ образа аде, боба, ветринце, гусала и т. д. навикнути се на форму стобни до њи слова а, б, в, г, и лакше ће збогъ првогъ гласића у наведенимъ речма запамтити съ истымъ гласићемъ почиоћа се имена слова: азъ, буки, вѣди, глаголь.

Я ти дакле милый роде, предаемъ ово мое ново изобрѣтеніє, како бы твой оmlадакъ, постижући съ познатима стварма непознате, дошао за много краће време и съ малымъ трудомъ до основногъ читаня и писаня. Овымъ е начиномъ мой сынъ, тако рећи одъ игре, научіо читати и на изусть писати. Овымъ су начиномъ лане, толики шегрти и калфе највыше за 30 часова предаваня упутили се, да садъ у читаню и писаню безъ учителя напредовати могу. Овымъ е начиномъ дволѣтна моя кћи (за кою е недавно Подунавка примѣтила) познала фигуре и имена свою наши слова. Овымъ најпосле начиномъ научіо самъ я старогъ едногъ чиновника, кои пређе пів вьедно слово познавао, да садъ уме подписати свое име и презиме, пробавивши съ њимъ само неколико минута у предаваню нужды за подпись слова. — Но доста! да небы прешао мѣру съ препоручиваньмъ собственогъ дѣла и да небы когодъ ревностно мое препору-

чиванъ дѣла роду полезногъ за собствену хвалу прогласіо.

У Београду 17 Априла 1847.

Исидоръ Стояновићъ,
Профессоръ Обште Исторіє у Лицеуму К. С., Кавалѣръ
Султ. Нишана Иѣтихара и Членъ Дружтва Србске Словесности, Одбора Просвештенія и Депутаціє Главн. Фондомъ школ. управляюће.

ИЗВѢСТІЄ ПРІЯТЕЛЮ О ЛЕКЦИИ

Како се може списательмъ постати.

Любезный мой,

Изишла су печатана у Подунавки два писма, едно одъ кои одкрива намъ сплетке кое неки списательчии употреблюю у критизиранию, а друго поучава о начину коньмъ се лако може постати списательмъ у народу нашему. Ова два писма, изузимаюћи подражаванъ коньмъ друго е узело одъ првога савъ свой тонъ и читаве изражає, занимательна су, а и користна за читателъ; еръ, ако узмешъ изъ еднога и изъ другога неке черте и уедно саставишъ, иматићешъ живый ликъ неки писателя наши. Требало е едномъ веъ ударити безъ милости по глави многе дебеле незналице кои већеду да признаю способность неки високоучены людій, а напротивъ друге, кои су прама оными бабе, уважаваю. Говори се да е еданъ одъ ти незналица, прочитавши Лексію о списательству, тако духомъ клонуо, да се е заклео да неће никада веъ узети перо у свое руке. Камо срећа кадъ бы се то сбыло! иначе съ овакимъ книжевицима зло за книжевство наше! оно ће у својој колѣвци изтрулити. Они су глупаца у свему, Кромъ у безстыдному вараню; еръ иду најпріє къ сиромуху гос: Учреднику, и не престаю копати му мозакъ доклегодъ се Онъ не смилує пріймти њновъ саставакъ у новине; а после казую свѣту да иъ е самъ Учредникъ моіо да му што за новине напишу; 1) тимъ утеруо га у лажъ, кою бы требало свакако да онъ обѣлодани. Има кодъ насъ и такovy книжевици кои, само при читаню немогу разумѣвати Французки или Енглезки, иначе знаду красно на истима езицима писати посветительна писма; 2) о чему

- 1) Учредникъ е моіо, и воли свакога, коц себе зато способна осѣћа, да прилаже у новине; ал' њногоа немола, да му лажна и неоснована извѣстія пише. У.
- 2) Онај, на кога г. Банъ овде мысли, судіо е, да пристойность изискує, страноме човѣку, коме списаніє свое поспеує, иъговльмъ звыкомъ писати, па ма замоіо кога, да посвету преведе. У осталомъ онъ нема г. Бану испытъ полагаги, да л' е учіо, иуча л', и зна л' Енглезки и Французки? Онъ — г. Банъ — амачно му лекціє не дав. Међутимъ увѣкъ е болъ странъ звыкъ незнаги, него свой матерный. У.

Виню съ собственный подписъ подъ такова не дае намъ сумнати. Други пакъ, (кои су служкарали по трговини) сада се упнио да писателъма постану, те иду къ ученымъ людяма нове сфере, и пишу оно што одъ овы чудовишта науке чуо. Неки наведу г: Учредника да ѿймъ ѿнина извѣстїа о засѣданїю ученога друштва самъ на чисто препише, з) ако ѿй хоће за новине добыти, а сиромакъ Учредникъ и на то се склони, те после, када се мора за извѣстїа одговарати, Онъ (невинъ) страда, и са лицама, коя иначе искрено любї, сваѣа се; а гос: спсательнї, и ако се одкрию явно за сочинителъ извѣстїа, ослободе се некако одъ свакога одговараня, и измакну, безъ да ѿй за то совѣсть ни найманъ гризе.

И самъ се синокъ страшно лютио на еднога моего прїателя кои е налазио у писму, о коьму говорїмо, противорѣчїа, и говорїо да нїе могуће радити начиномъ онде назначенымъ. На примѣръ, Каже онъ, ко може наводити мнѣнїя други учены людїй на подкрѣплїнї мнѣнїя свои, а да нїе никада кнїнге ти людїй ни прочитао, 4) слѣдовательно како да дебела незналица мысли као и ученъ човѣкъ? како се може о одному предмету писати, а незнати о истому ништа? Како, изводити нове рѣчи изъ славянски корѣна, а нимало незнати нїедно славянско нарѣчїе? Како, писати србскїй а незнати србски? 5) я самъ морао полудити 6) да му учинимъ докучити дѣйствительну могућность свою ти стварїй, Кое у найвыше сфере логике спадаю; али узалудъ: тврда е тиквинна, пакъ неможе да разумѣ; само е признао да неки наши писатели незнаю интерпункцию; ерь, говораше онъ, са своимъ мукомъ коїомъ се г. Учредникъ пашти да ю поправи, она опетъ остае неваляла, и управо интер-

3) Не само „на чисто,“ него и съ Латински писмена Србски да напише. У.

4) Г. Банъ ће се опоменути, одъ кога е чуо за ону пѣсму, кою е Мушицкїй печатао и Латинскимъ писменима. Онъ ту пѣсму очина своимъ до-сада видїо нїе, нити зна каква е, ал' ю е опетъ зато употребїо у свой найовїи саставакъ „О Бзыку Славянскому,“ премда наопако, како е у № 11 Подунавке о. г. доказано. Ето истине, да се могу наводити мнѣнїя и кнїнге учены людїй, а да се та мнѣнїя и те кнїнге и непрочитаю! У.

5) То е самъ г. Банъ већъ више пута доказао, а понайболѣ сада овимъ „извѣстїемъ“ своимъ. У.

6) Жао намъ е; но гледат-немо да му помогнемо. У.

пункциѧ наши новина 7) една е особитость у кнїжевству. Види злобнога и лудога човѣка! башъ е потрефио! (I)

Да бы дакле овай мой прїатель разумѣо болѣ како се може писателѣмъ постати, одредїо самъ, ако тако захтѣвао буде, и я написати о тому друго едно писмо, кое бы понятнїе нѣму было, те у истому обширнїе и у свой многостручности своїой овай предметъ изложити; друго: написати ѣу ако новинарека обстоательства то изискивала буду и начинъ Коимъ се може одличнымъ Новинаромъ постати, и како овому треба поступати када други завидливни новинари, жельни да му славу поруше стану са много страна на нѣга насртати, као што се то ове године особито са однимъ догаѣа; на концу послати ѣу еданъ критическїй прегледъ неки красны пѣсама, лани изданы, а и юштъ штогодъ, може быти. 8)

Али да то све извршимъ, почекай да добїемъ времена и волѣ: меѣутимъ вѣруй да остаемъ желанїи и увѣкъ готовъ да те у чему ти драго послужимъ. II) — A revoir.

Твой дражайшїй
Матїя Банъ.

7) Къ себя руке девере! — Писатель „Новина наши“ ямачно неће одъ г. Бана учити, гдѣ се интерпункциѧ имаю ставляти. Прво треба предъ своїомъ куѣомъ ѣубре почистити, па онда доћи предъ кошшїйску. У.

8) Изволите; само намъ пишете Србски и читко, зашто се више неће примати оваке наказе и ирлотини, кое нитко неможе да чита, а преписивати нема тко; ил' ће се печатати онако, како ѿй слагатель прочита, као што е учинивъ и съ овимъ „извѣстїемъ,“ на кое опетъ е обраћена особита позорность, да изиѣе сходно оригиналу. У.

(I) неки спсательнї умеѣу свудъ запате, други већеду да често пресѣцаю разговоръ; Кои имаю право? они кое найболѣ и найприроднїе означую запатама инфлексїе мысли. — Изоставлянїе запата може произлазити изъ непомнїи спсателя, али наметанї ѿнина онде гдѣ не треба произлази само изъ невѣштине.

II) Г. Учр. Казао е у преѣшной Подунавки да бы онъ мого одбацити чланке за кое бы напредъ знао да ће сувыше дугачки быти. Што се тиче чланака мой то ће моя брига быти да уѣу у новине. Гос. Учр. био е одъ веће власти приморанъ да прїими и мой чланакъ о критики, пакъ и ово извѣстїе; кое е онъ хтео одбацити: тако ће исто быти приморанъ и за друге.

Нека се не чуде читательнї ако ово извѣстїе не буде написано чисто Србско-Поповїчки: тому е узрокъ што оно нїе прошло изподъ угладительне деснице г. Учредника. Банъ.

Учредникъ Милошъ Поповїчъ.

Издано и печатано у Правителственомъ Кнїгопечатнїи у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА